

## ОСОБЛИВОСТІ ПРЕВЕНТИВНОЇ ВИХОВНОЇ РОБОТИ З ПІДЛІТКАМИ

**Бутенко С. Ф.**

*аспірант*

*Міжнародного економіко-гуманітарного університету  
імені академіка Степана Дем'янчука  
м. Рівне, Україна*

Спостереження та спеціальні дослідження засвідчують, що на зростання кількості негативних явищ в учнівському середовищі впливає відсутність в закладах загальної середньої освіти чітк налагодженої системи превентивного виховання. Превентивне виховання не відбувається автоматично, вон потребує систематичної, цілеспрямованої й організованої роботи, вимагає якісн нового підходу до підготовки майбутніх психологів. На нашу думку, однією з важливих складових успіху превентивного виховання є реалізація особистісн орієнтованого підходу в роботі з учнями підліткового віку, адже саме тоді в учнів виховується вміння спостерігати за собою, аналізувати перебіг своїх думок і переживань, співставляти з ними свої вчинки; саме тоді інтенсивн розвивається прагнення до самоствердження, з'являється хворобливе переживання неуспіху, зростає роль самооцінки і регуляції поведінки. У процесі превентивного виховання обов'язков беруться до уваги особливості соціального розвитку особистості.

У своїй роботі шкільному психологу доводиться співпрацювати з дітьми різних вікових категорій. Точніше сказати, психолог тривалий час спостерігає, як діти одного класу поступов переходять різні стадії розвитку, змінюються фізично, психологічно, розумово; фіксує особливості становлення особистості кожного учня. Спираючись на гуманістичну тезу про те, що розвиток ніколи не припиняє своєї «творчої роботи», шкільному психологу слід так будувати відносини з вихованцями, щоб показати дітям резерви їхнього віку й допомогти їх реалізувати. Під час переходу від одного вікового періоду до іншого утворюються так звані перехідні періоди, які породжують явище важковиховуваності дитини. Вихованці ніби «випадають» із системи педагогічного впливу. У них виникають конфлікти з навколишнім, спостерігається зниження темпу розвитку. Це напряду стосується перехідного періоду від дитинства до дорослості, а саме підліткового віку. І.Бех справедлив зазначає, що підлітковий вік є «важким», насамперед, для самог підлітка: фізіологічні зміни в організмі викликають незвичні відчуття й переживання, несвідому тривогу й дискомфорт, що створює значне напруження [1, с. 134 ]. Вони постійн порівнюють себе

з іншими і переглядають свій Я-образ. Саме в цей період підлітки схильні до поведінкових девіацій і превентивне виховання нуває особливої ваги та особливого сенсу.

Фахівцю, який працює з дітьми підліткового віку, необхідно пам'ятати про їхні вікові особливості ( психологічні, фізичні, фізіологічні тощо) та, відповідн до цього, будувати взаємини з вихованцями. Зокрема:

– Підлітки бажають, щоб їх сприймали як дорослих. Психологу і класному керівникові потрібн дещо змінити тон, мовні звороти, навчитися вислуховувати пропозиції, радитися, просити про допомогу.

– Підлітки гостр сприймають зміни у власній зовнішності, порівнюють себе з еталонами із ЗМІ, шукають «відхилення» у власному фізичному розвитку і заздять гарній зовнішності однолітків. В такому випадку необхідно продумати стратегію щодо пом'якшення ситуації. Тут допомагають зустрічі з лікарями (бажан не шкільними, а спеціально запрошеними), яких діти могли б довірлив спитати про те, що їх турбує (найкраще у вигляді записок).

– Психологу необхідно намагатися зменшувати напругу в сім'ях підлітків. Тут корисні співбесіди з родиною підлітків і потрібн максималнь залучати батьків до шкільного життя.

– В роботі з дітьми підліткового віку слідо уникати рейтингів, змагань, побудови графіків та діаграм щодо успішності в навчанні та інших «змагальних» елементів; це запобігає розвитку в дітей комплексів меншовартості та зменшує напругу і агресію. Потрібн навчити батьків правильн і спокійн ставитися до шкільної успішності власної дитини враховуючи індивідуальні особливості і ставлячи передо нею реальні цілі.

– Враховуючи потяг підлітків до самоствердження, необхідно надавати можливість самовираження кожної дитини в класі. Варт знайти і підкреслити сильну (позитивну) рису кожного, репрезентувати її передо загалом (класним, батьківським, загальношкільним). Потрібн «вдихнути» в дитину віру у власні сили, у власну винятковість.

Система роботи з превентивного виховання підлітків передбачає єдність взаємопов'язаних компонентів: мети, завдань, принципів виховання, планування та керівництва вихованим процесом, форм і методів виховних впливів; діяльності та спілкування як основи виховного процесу, колективу учнів, педагогів та психологів як організаційної одиниці виховного впливу.

Як висновок, слідо зазначити солютну затребуваність психологічної підготовки фахівців, які працюватимуть з підлітками. Головною ж метою роботи шкільного психолога з учнями підліткового віку залишається створення сприятливої атмосфери для особистісного становлення учнів, зезпечення адекватної самооцінки, гармонізація стосунків в родинах, превентивне виховання. Така допомога нуває повноцінного характеру

лише тоді, коли психолог не лише «озброєний» теоретичними знаннями, але й уміє практично їх використати в роботі з класним колективом та окремими учнями.

До перспектив подальших розвідок варт віднести необхідність вивчення методичних аспектів професійної підготовки майбутніх психологів до превентивного виховання.

### **Література:**

1. Бех І. Виховання особистості: У 2 кн. – Кн. 1.: Особистісн орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. – К.: Лебідь, 2003. 280 с.
2. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій: Навчальний посібник за ред. І.А. Зязюна, О.М. Пехоти. – К.: АСК., 2003.– 240 с.
3. Рибалка В.В. Психологічні проблеми особистості, їх визначення та шляхи розв'язання //Основи практичної психології. В. Панюк, Т. Титаренко, Н. Чепелева та ін.: Підручник. – К.: Лебідь, 1999. – С. 236-242.